

กลวิธีการรักษาหน้าในการตอบคำถามจากรายการวู้ดดี้เกิดมาคุย

Woody's Talk Progame Face-Saving Strategies in Answering Questions

วิมล งามยิ่งยวด¹, พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ² และชัญญา ลีศัตร์พ่าย³

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการรักษาหน้าในการตอบคำถามจากรายการวู้ดดี้เกิดมาคุย ผลการศึกษาพบกลวิธีการรักษาหน้าในการตอบคำถาม 15 กลวิธี ได้แก่ 1. กลวิธีการปฏิเสธสมมติฐาน 2. กลวิธีการยอมรับสมมติฐาน 3. กลวิธีการพูดคลุมเครือ 4. กลวิธีการกลบเกลื่อน 5. กลวิธีการถามคำถามกลับ 6. กลวิธีการเลี่ยงการตอบคำถาม 7. กลวิธีการกล่าวอ้างถึงบุคคลอื่น 8. กลวิธีการไม่ตอบคำถาม 9. กลวิธีการหัวเราะ 10. กลวิธีการถ่อมตนเอง 11. กลวิธีการพูดตลก 12. กลวิธีการใช้อุปมาอุปไมย 13. กลวิธีการต่อว่ากลับ 14. กลวิธีการตอบรับคำชม และ 15. กลวิธีการประชดประชัน

คำสำคัญ: กลวิธีการรักษาหน้า

Abstract

The research aims to the investigation of the Woody's Talk Progame Face-Saving Strategies in Answering Questions that fifteen strategies in protecting their face: denying the assumptions, accepting the assumptions, answering vaguely, hedging, questioning the interview by means of rhetorical questions, avoid the answering, referring to others, refusing to give answers, laugh, self-abasement, pleasantry, metaphor, towards reproach, reply to extoller and sarcastic.

Keyword: Face-Saving Strategies

¹ นิสิตปริญญาโท คณะมนุษยศาสตร์ สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ 10110 ประเทศไทย

² ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ 10110 ประเทศไทย

³ ดร., อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ 10110 ประเทศไทย

บทนำ

รายการวู้ดดีเกิดมาคุย เป็นรายการปิกนิกะบันเทิงประเภทสัมภาษณ์รายการหนึ่งที่มีรูปแบบการถามแตกต่างไปจากรายการสัมภาษณ์รายการอื่นๆ กล่าวคือ การถามคำถามแทนใจคนดูถามในสิ่งที่ผู้คนกำลังให้ความสนใจ หรือต้องการทราบคำตอบ บางครั้งการตั้งคำถามอาจสร้างความอึดอัดใจแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ เนื่องจากเป็นการใช้คำถามแบบ “ถามตรง” หรือ “ถามแทนใจคนดู” ที่อาจส่งผลต่อผู้ให้สัมภาษณ์เกิดความลำบากใจในการตอบ เพราะบางคำถามมีลักษณะของการรุกร้าความเป็นส่วนตัวหรือส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ได้ โดยเฉพาะคำถามส่วนตัวที่มีลักษณะเจาะจง

สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดณ์ (2553) กล่าวไว้ในบทความวิจัยเรื่อง กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามของดารานักแสดงไทยในการสัมภาษณ์สื่อมวลชนไว้ว่า ในบริบทการให้สัมภาษณ์ดารานักแสดงมักจะถูกสื่อมวลชนตั้งคำถามในประเด็นที่ประชาชนให้ความสนใจแต่คำถามเหล่านั้นสามารถคุกคามหน้า (Face-Threatening Act, FTA) และส่งผลต่อภาพลักษณ์ด้านบวก (Public positive image) ของตัวดารานักแสดงเพราะสื่อมวลชนเห็นว่าตนมีสิทธิ์ที่จะตั้งคำถามอย่างตรงไปตรงมาในฐานะตัวแทนของประชาชน ซึ่งไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความสุภาพในการตั้งคำถามเพราะสามารถตั้งคำถามจนกว่าจะได้รับคำตอบจากอีกฝ่ายหนึ่ง ในขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ก็มีหน้าที่ต้องตอบคำถามเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้สัมภาษณ์ซึ่งกล่าวได้ว่าเป้าหมายในการสื่อสารก็คือ การปกป้องหน้าหรือภาพลักษณ์ของตนเองไว้ สอดคล้องกับแนวคิดความสุภาพและการรักษาหน้าของ Brown and Levinson (1987) ที่กล่าวว่า หน้าแบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ หน้าด้านบวก หมายถึง ความต้องการพื้นฐานที่จะให้ผู้อื่นชื่นชมคุณสมบัติที่ผู้ใช้ภาษามี และหน้าด้านลบ หมายถึง ความต้องการพื้นฐานที่จะไม่ถูกผู้ใดรบกวนหรือลดทอนสิทธิ (กฤษดาพรรณ หงส์ดาราภรณ์ และธีรนุช โชคสุวณิข, 2551) ฉะนั้น การกระทำที่คุกคามหน้า หมายถึง การกระทำที่ขัดกับความต้องการในเรื่องหน้าของผู้ฟังหรือผู้พูด ด้วยเหตุนี้ในบริบทของการให้สัมภาษณ์ดารานักแสดงจึงจำเป็นต้องใช้ภาษาในการตอบคำถามอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้คำตอบกระทบต่อภาพลักษณ์ซึ่งมีผลต่อความนิยมของประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้ให้สัมภาษณ์เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือมีหน้าที่การงานอันเป็นที่ยอมรับในสังคม

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการตอบคำถามเพื่อรักษาหน้าในรายการวู้ดดีเกิดมาคุย

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

แนวคิดเรื่องความสุภาพและการรักษาหน้า

ความสุภาพตามความรู้ความเข้าใจทั่วไป ส่วนใหญ่มักหมายถึงเรื่องของกริยามารยาท การปฏิบัติตัว การแต่งกาย การพูด ฯลฯ ที่เหมาะสมแก่กาลเทศะ ในแต่ละสังคมแต่ละชุมชน ความสุภาพหรือการมีมารยาทจะตรงกันข้ามกับความไม่สุภาพหรือการไม่มีมารยาท แต่ละสังคมก็จะมีมาตรฐานในเรื่องความสุภาพแตกต่างกันไป และมีมาตรฐานที่ปรับเปลี่ยนไปตามช่วงเวลา (สุจิตลักษณ์ ดีผดุง, 2549)

วัตต์ (กฤษดาวรรณ หงส์ลดาธรรม และธีรนุช โชคสุวณิช, 2551 อ้างอิงจาก Watt, 1992) กล่าวว่าความสุภาพในความหมายของคนทั่วไปหมายถึงการใช้ภาษาของชนชั้นสูง ในภาษาอังกฤษมีผู้มองความสุภาพว่าเป็นสิ่งที่ปลูกฝังได้ วัตต์ (Watt) กล่าวถึงความสุภาพ ในมโนทัศน์นี้ว่า “สัญลักษณ์ของการมีพื้นฐานทางครอบครัวที่ดีและเป็นลักษณะการใช้ภาษา ของชนชั้นสูงแต่ไม่ได้แปลว่าการใช้ภาษาแบบนี้ผู้พูดกำลังคำนึงถึงผู้ฟังหรือยกย่องผู้อื่น”

ในปี 1983 Geoffrey Leech ได้นำเสนอแนวคิดเรื่องความสุภาพ หลักความสุภาพของ Leech เป็นหลักการใช้ภาษาที่มุ่งเน้นให้ผู้ฟังได้รับแต่สิ่งที่ดี คติหลักความสุภาพของ Leech มี 6 ประการ (สุจิตลักษณ์ ดีผดุง, 2549) คือ 1. หลักรู้ผ่อนหนักผ่อนเบา (Tact Maxim) 2. หลักความเอื้อเฟื้อ (Generosity maxim) 3. หลักชื่นชมยินดี (Approbation maxim) 4. หลักถ่อมตน (Modesty maxim) 5. หลักคล้อยตาม (Agreement maxim) และ 6. หลักเห็นใจ (Sympathy maxim)

Erving Goffman นักสังคมวิทยา กล่าวว่า มนุษย์จัดเป็น สัตว์สังคม การดำรงชีวิตของมนุษย์จึงจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน ผู้คนแต่ละคนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่ทำให้เห็นว่ามี ความแตกต่างจากผู้อื่นไม่ว่าจะด้านสถานภาพ ความต้องการ หรือ ความสนใจ Erving Goffman เรียกสิ่งเหล่านี้ว่า หน้า (Face) ซึ่งจัดเป็นภาพลักษณ์ของผู้พูดต้องการได้สำหรับตัวเองและเมื่อได้มาแล้วก็อาจเสียไปได้ เพราะฉะนั้นเป้าหมายของการสื่อสารก็คือ การปกป้องหน้าหรือภาพลักษณ์นี้ไว้ (ทรงธรรม อินทจักร, 2550)

จากแนวคิดเรื่องหน้าของ Goffman และ Brown and Levinson ได้นำมาขยายต่อโดยแบ่ง “หน้า” ออกเป็น 2 แบบ คือ หน้าเชิงลบ (Negative face) หมายถึง ความปรารถนาที่จะไม่ถูกละเมิดสิทธิ ขัดขวางเจตนาหรือถูกบังคับจากผู้อื่น หน้าเชิงบวก (Positive face) หมายถึง ความปรารถนาที่จะได้รับการยอมรับและความสนใจจากผู้อื่น เช่น การชม การแสดงความยินดี

ในการสนทนาตามปกติมีสิ่งหนึ่งที่มักจะแฝงอยู่ด้วยเสมอ คือ ความเสี่ยงต่อการเสียหน้าของคู่สนทนา เนื่องจากในทุกๆ การสนทนาจะมีการกระทำที่คุกคามหน้า (Face - threatening acts หรือ FTAs) แฝงอยู่ด้วยไม่มากก็น้อย การกระทำที่แสดงว่าเป็นการกระทำที่คุกคามหน้า แบ่งออกได้เป็น

การกระทำที่คุกคามหน้าด้านลบของผู้ฟัง การกระทำที่คุกคามหน้าด้านบวกของผู้ฟัง การกระทำที่คุกคามหน้าด้านลบของผู้พูด และการกระทำที่คุกคามหน้าด้านบวกของผู้พูด ดังนั้นผู้พูดและผู้ฟังจึงต้องเลือกใช้กลวิธีการใช้ภาษาสุภาพในระดับต่าง ๆ เพื่อรักษาหน้าซึ่งกันและกัน

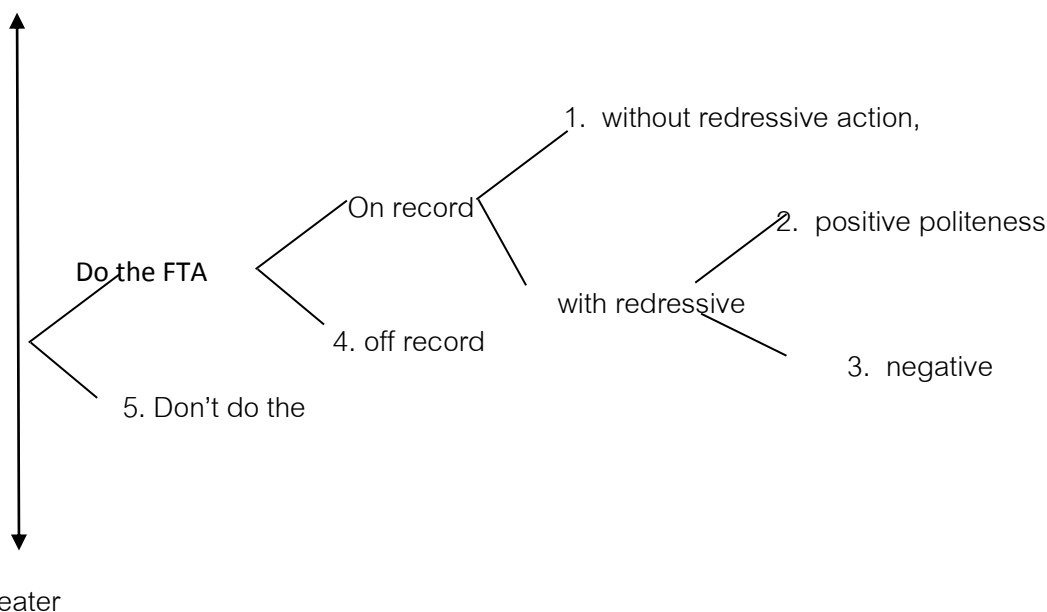
Brown and Levinson ได้เสนอกลวิธีการใช้ภาษาสุภาพไว้ 5 กลวิธี คือ

1. การพูดตรงโดยปราศจากการตกแต่ง หรือการใช้ถ้อยคำแบบตรงไปตรงมา (Without redressive action, Baldly)
2. ความสุภาพเชิงบวก (Positive politeness) คือ กลวิธีการใช้ภาษาสุภาพที่พูดตรงประเด็น แต่มีการตกแต่งถ้อยคำที่พูดโดยคำนึงถึงความพอใจของผู้ฟัง
3. ความสุภาพเชิงลบ (Negative politeness) คือ กลวิธีการใช้ภาษาสุภาพที่พูดตรงประเด็น แต่มีการตกแต่งถ้อยคำ
4. การพูดอ้อมค้อม (Off record) เป็นกลวิธีการใช้ภาษาสุภาพที่พูดอย่างไม่ตรงประเด็น และสามารถสื่อความหมายได้มากกว่าหนึ่งอย่าง ทำให้เกิดความหมายแบบกำกวม
5. การไม่ใช้ถ้อยคำใดๆ (Don't do the FTA) เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการคุกคามหน้า การใช้ถ้อยคำลักษณะนี้มักใช้กับสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงต่อการเสียหน้าในระดับสูงที่สุด

จากกลวิธีดังกล่าว Brown and Levinson ได้เสนอเป็นแผนภูมิ ดังนี้

Circumstances determining

Choice of strategy

ภาพที่ 1 แสดงกลวิธีความสุภาพของการกระทำที่คุกคามหน้า (Brown and Levinson, 1987)

จากแนวคิดเรื่องความสุภาพและการรักษาหน้า ผู้วิจัยจะวิเคราะห์กลวิธีความสุภาพตามแนวคิดของ Brown and Levinson กล่าวคือ ในการสนทนาคู่สนทนาจะต้องพยายามรักษาหน้าของกันและกัน ซึ่งหน้าแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ หน้าด้านบวกและหน้าด้านลบ ผู้สนทนาจะใช้กลวิธีความสุภาพในการสื่อสาร 5 กลวิธี คือ กลวิธีตรงประเด็นแบบไม่ตกแต่งคำพูด กลวิธีตรงประเด็นแบบตกแต่งคำพูดด้านบวกและด้านลบ กลวิธีแบบไม่ตรงประเด็น และการไม่ใช้ถ้อยคำใด ๆ จากการศึกษาข้อมูลในบริบทการสัมภาษณ์ถาม – ตอบในรายการ รู้ดีที่เกิดมาคุย พบว่าผู้สัมภาษณ์กระทำการคุกคามหน้าผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหน้าด้านบวกและหน้าด้านลบ ดังนั้น ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ว่าเมื่อผู้ให้สัมภาษณ์ถูกกระทำการดังกล่าวจะมีกลวิธี การรักษาหน้าอย่างไรเพื่อคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ของตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. เก็บรวบรวมข้อมูลการตอบคำถามโดยการถอดเสียงและเขียนสะกดตามภาษาพูดในผลัดการถาม - ตอบจากการสัมภาษณ์ในรายการรู้ดีที่เกิดมาคุย ซึ่งออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ ทุกวันอาทิตย์ เวลา 22.30 – 23.30 น. ตั้งแต่เดือนมกราคม 2555 – เดือนธันวาคม 2555 รวมที่ออกอากาศทั้งหมด 50 เทป
3. วิเคราะห์กลวิธีการตอบคำถามเพื่อรักษาหน้าในรายการรู้ดีที่เกิดมาคุย
4. สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากข้อมูลคู่ถ้อยคำถาม – ตอบที่เป็นคำถามแบบคุกคามหน้ากับการตอบเพื่อรักษาหน้าตนเอง ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้กลวิธีต่างๆ เพื่อรักษาหน้า จำนวน 15 กลวิธี ดังนี้

1. การปฏิเสธสมมติฐาน

การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีการแย้งหรือแสดงความไม่เห็นด้วยกับสมมติฐานของคำถามหรือปฏิเสธสมมติฐานนั้น เนื่องจากสมมติฐานของผู้สัมภาษณ์อาจก่อให้เกิดภาพลักษณ์เชิงลบต่อตัวผู้ให้สัมภาษณ์ ยกตัวอย่างเช่น

ถาม นิว นิว สักเกตว่าจากเรื่องที่ผ่านมา มาไม่ว่าจะเป็นละคร หรือว่าหนังเนี่ย
แล้วก็มีบทก็เยอะพอสมควร แต่ว่าเรื่องนี้มัน...มันเป็นนิวที่สุดมัย ได้มี
โอกาสสนทนากับผู้หญิงทุกคนในบ้าน

ตอบ ไม่ครับ ไม่ใช่ครับ ไม่ใช่ครับ ตัวละครที่เล่นมาผ่านมาทั้งหมดบางส่วนมันก็คล้าย

ตัวเราแหละ ถ้าเกิดมันไม่...มันไม่คล้ายเราเลยก็คงยากมากที่ที่เราจะเล่นนะครับ
 เพราะว่าตัวละครตัวหนึ่งที่เกิดขึ้นมาได้ 100% เนี่ย มันก็คงมาจากนิยายหรือมาจาก
 ผู้กำกับซัก 70-80% อีกประมาณ 10-20% มันมาจากตัวเรา มันทำให้แต่ละคน
 ที่เล่นบทเดียวกันมันแตกต่างกันออกไป

(สัมภาษณ์ นักแสดงจากภาพยนตร์ จันดรา วันที่ 9 กันยายน 2555)

จากตัวอย่าง สมมติฐานจากคำถามของผู้สัมภาษณ์เป็นการกระทำที่คุกคามหน้า ด้านบวก
 ที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์จึงใช้กลวิธีการปฏิเสธสมมติฐาน คือ “ไม่
 ครับ ไม่ใช่ครับ ไม่ใช่ครับ” เพื่อปฏิเสธไม่ให้ตนเองเสียภาพลักษณ์ที่มีต่อผู้ชมรายการ

2. การยอมรับสมมติฐาน

การยอมรับสมมติฐาน หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ยอมรับหรือแสดงความเห็นด้วย
 กับสมมติฐานของคำถามที่ผู้สัมภาษณ์ตั้งขึ้น การยอมรับสมมติฐานบางครั้งอาจทำให้
 ผู้ให้สัมภาษณ์เสียหน้า แต่กลวิธีนี้จะช่วยทำให้ผู้สัมภาษณ์หรือผู้ชมรายการเข้าใจถ้อยคำของผู้ให้
 สัมภาษณ์ได้ทันที ยกตัวอย่างเช่น

ถาม ก็คนเวลาเขาดูเขามีความรู้สึกว่าคุณต้องการอะไรอีก ผมขอถามตรงๆ ว่าคุณยังต้องการ
 บ้านอะไรอีกหรือเปล่า

ตอบ ต้องการสิคะ เพราะกานต์ต้องอยู่บ้านกับลูก ถ้าเกิดว่าลูกอยู่ที่ไหนเราก็ต้องอยู่ที่นั่น
 ถ้าเขาต้องการบ้านหลังนี้ กานต์ก็ต้องออกไปซื้อบ้านใหม่อยู่กับลูก

(สัมภาษณ์ วิศวกร สุขพิมาย. 22 มกราคม 2555)

จากตัวอย่าง ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำแสดงการยอมรับ “ต้องการสิคะ” เพื่อยอมรับ
 สมมติฐานของคำถามที่ผู้สัมภาษณ์ตั้งขึ้น เมื่อพิจารณาเฉพาะถ้อยคำแสดงการยอมรับที่ผู้ให้
 สัมภาษณ์ใช้จะเห็นว่าการใช้กลวิธีนี้ส่งผลให้ผู้ให้สัมภาษณ์เสียหน้าด้านบวกคือ การถูกตำหนิหรือ
 ถูกมองว่าเป็นคนเห็นแก่เงินแต่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ขยายความต่อเพื่อแสดงให้เห็นว่าการยอมรับใน
 สิ่งที่ทำนั้นเพื่อลูกซึ่งมีความสำคัญมากกว่า ดังนั้นการเลือกใช้กลวิธีนี้จึงขึ้นกับความต้องการของ
 ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ต้องการให้ผู้ชมรายการเข้าใจในเรื่องราวของผู้ตนเองได้ดี รวมถึงการมี
 มุมมองว่าประเด็นของเรื่องนั้นไม่ได้ทำให้เสียหน้าหรือหากเสียหน้าก็เพียงเล็กน้อยและไม่สำคัญ

3. การพูดคลุมเครือ

เป็นกลวิธีการตอบที่ไม่ได้กล่าวถ้อยคำที่สื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมา เป็นการพูด
 ภาพรวมอย่างกว้าง ๆ ไม่เฉพาะเจาะจง ผู้สัมภาษณ์ต้องตีความเองจากคำตอบที่ผู้ให้สัมภาษณ์
 ตอบ ยกตัวอย่างเช่น

- ถาม ผมขออนุญาตย้อนกลับไปนิดหนึ่งตั้งแต่วันที่เจอกันครั้งแรกเกือบ 3 ปีที่แล้ว ตอนนั้นคุณก็รู้ละว่าเขาก็คือปอย ตรีชฎา เราเคยชอบมั้ยสาวประเภทสองก่อนที่ จะเจอปอย
- ตอบ ก็คือเราคบผู้หญิงมาตลอด
(สัมภาษณ์ ตรีชฎา เพชรรัตน์, เอ็ม พีระพงษ์ วันที่ 13 พฤษภาคม 2555)

จากตัวอย่าง คำถามของผู้สัมภาษณ์ซึ่งถามว่า “เคยชอบมั้ยสาวประเภทสอง..” เป็นการ คูกคามหน้าด้านบวก เนื่องจากตัวผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเพศชายการชอบสาวประเภทสองถึงแม้ จะเป็นเรื่องในอดีตแต่ก็ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์ถูกกล่าวหาได้ว่ามีรสนิยมที่เบี่ยงเบนมาตลอด ผู้ให้ สัมภาษณ์จึงทำการรักษาหน้าตนเองด้วยการตอบคำถามว่า “คบผู้หญิงมาตลอด” เป็นการตอบ ด้วยกลวิธีคลุมเครือทำให้ผู้สัมภาษณ์ต้องตีความจากคำตอบเองว่าเคยหรือไม่เคยคบกับสาว ประเภทสอง

4. การกลบเกลื่อน

เป็นกลวิธีที่ผู้พูดใช้ภาษาอย่างอ้อมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นทางการไม่พูดอย่าง ตรงไปตรงมาเพื่อรักษาความสัมพันธ์และความรู้สึกที่ดีของผู้ร่วมสื่อสาร เพื่อลดความรุนแรงของ ถ้อยคำหรือประโยคและเป็นการลดความเสี่ยงในการต้องรับผิดชอบต่อถ้อยคำของผู้พูดโดย มีเหตุผลหลักคือความสุภาพ (สุนันทา คงประโคน, 2544) ยกตัวอย่างเช่น

- ถาม พี่ดูยั้ชมั้ยครับ แล้วก็มีปองอีก ฅว้ฒนั้ ชั้มัยั้ครับ ล่าสูด พิลั้ม รั้ฐภูมึ คึอ่มัน มี เพื่อนกับดาราเยอะมาก ดาราชาย ถามก่อนว่าที่พูดมาทั้งหมดเนี่ยเป็นแฟนกับทุก คนหรือไม่ใช
- ตอบ เออ...ยังไม่ได้เป็นแฟนคะ แต่มีโอกาสได้ ได้...
- ถาม จีบ
- ตอบ ได้รู้จัก

(สัมภาษณ์ ใบเตย อาร์สยาม วันที่ 26 สิงหาคม 2555)

จากตัวอย่าง (44) ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นนักร้องลูกทุ่งสาวซึ่งมีข่าวเรื่องความรักกับนักแสดง หนุ่มหลายคน คำถามของผู้สัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่าผู้สัมภาษณ์มีสมมติฐานต่อผู้ให้สัมภาษณ์ว่า เป็น “แฟน” กับผู้ที่ถูกอ้างถึงจริง เพราะคำว่า “แฟน” มีความหมายถึงการนิยมชมชอบ ผู้เป็นที่ชอบ พอรักใคร่ คู่รัก สามีหรือภรรยา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ซึ่งเป็นการคูกคามหน้าด้านบวกของผู้ให้ สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามด้วยกลวิธีการกลบเกลื่อนโดยการแก้ไขคำที่สื่อในเชิงลบ จากคำว่า “จีบ” ซึ่งหมายถึง การเกี้ยวพาราสีโดยทั่วไปหมายถึงตีสนิทหรือทำความรู้จัก (มติชน,

2547) เป็นคำว่า “ได้รู้จัก” ที่มีความหมายว่าเคยพบ เคยเห็นและจำได้ คู่กัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) การตอบคำถามด้วยกลวิธีนี้นอกจากจะช่วยลดความรุนแรงของถ้อยคำที่ผู้สัมภาษณ์ใช้ให้อ่อนลงแล้วยังเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อผู้ให้สัมภาษณ์อีกด้วย

5. การถามคำถามกลับ

การถามคำถามกลับ หมายถึง การที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ตอบคำถามของผู้สัมภาษณ์แต่ใช้กลวิธีการถามคำถามกลับในแก่นเรื่องเดียวกับที่ผู้สัมภาษณ์ถาม กลวิธีการถามคำถามกลับเป็นการเลี้ยงที่จะไม่ตอบคำถามซึ่งอาจจะคุกคามหน้าผู้ให้สัมภาษณ์เอง ยกตัวอย่างเช่น

ถาม แพนไม่อยากเปิดตัวเพราะว่าเราไม่ใช่ดารา
ตอบ การเปิดตัวคืออะไรคะ

(สัมภาษณ์ เชนนิจ จามิกรณ์ วันที่ 16 ธันวาคม 2555)

นworรณ พันธุเมธา (2551) กล่าวถึงการใช้ประโยคเพื่อแสดงเจตนาว่า ผู้พูดอาจจะใช้ประโยคไม่ตรงกับชนิดของประโยคก็ได้ กล่าวคือ ประโยคถามให้ตอบอาจทำหน้าที่ แจ้งให้ทราบ ประโยคแจ้งให้ทราบอาจทำหน้าที่ถามให้ตอบ และประโยคถามให้ตอบอาจมีหน้าที่ บอกให้ทำ เป็นต้น ซึ่งผู้ฟังอาจอนุมานได้จากสถานการณ์แวดล้อม จากตัวอย่าง คำถามเป็นประโยคแจ้งให้ทราบซึ่งทำหน้าที่ถามเพื่อให้ตอบข้อมูล รูปประโยคปรากฏคำว่า “เปิดตัว” ที่มีความหมายถึงการแนะนำผู้ที่จะเข้ามามีบทบาทสำคัญของวงการต่อสาธารณะ (มติชน, 2547) กับคำว่า “ดารา” ที่หมายถึง บุคคลที่แสดงนำหรือมีชื่อเสียงในศิลปะการแสดงในทางใดทางหนึ่ง เช่น ดาราภาพยนตร์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ทำให้ตีความได้ว่าผู้สัมภาษณ์แสดงเจตนากล่าวหาผู้ให้สัมภาษณ์เรื่องที่ไม่ “เปิดตัว” คนรักเพราะไม่ใช่ดารา ลักษณะคำถามเป็นการคุกคามหน้าด้านบวกของผู้ให้สัมภาษณ์ และจะส่งผลกระทบต่อความชื่นชมที่ผู้ชมรายการมีต่อผู้ให้สัมภาษณ์ และเกิดผลเสียต่อภาพลักษณ์ที่ดีของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์กระทำการรักษาหน้าตนเองโดยการใช้กลวิธีการถามคำถามกลับด้วยประโยค “การเปิดตัวคืออะไรคะ” เพื่อเลี้ยงที่จะไม่ต้องตอบคำถามในแก่นเรื่องที่ผู้สัมภาษณ์ถามหรือเพื่อให้ผู้สัมภาษณ์เป็นผู้กล่าวถึงประเด็นนี้เอง

6. การเลี้ยงการตอบคำถาม

การเลี้ยงการตอบคำถามเป็นการพยายามไม่ตอบคำถามโดยตรงไปตรงมา หรือพยายามเปลี่ยนประเด็นในการพูดเพื่อหลีกเลี่ยงการสนทนาในเรื่องที่ทำให้ตนเสียหน้า ยกตัวอย่างเช่น

ถาม เจ้าแม่วงการบันเทิง เรายอมรับมั้ยว่าเราเป็นหนึ่งในนั้น
ตอบ อยู่มานาน นึกออกปะ อยู่มานานมันก็เลยรู้เยอะเห็นเยอะ

(สัมภาษณ์ สายทิพย์ มนตรีกุล ณ อยุธยา. 22 กรกฎาคม 2555)

จากตัวอย่าง (48) ในผลัดที่ 1 ผู้สัมภาษณ์ใช้รูปประโยคคำถามเพื่อให้ตอบรับหรือปฏิเสธ ซึ่งปรากฏคำว่า “มัย (ไหม)” คำถามของผู้สัมภาษณ์มีลักษณะของการคุกคามหน้าเนื่องจากคำว่า “เจ้าแม่” หมายถึง หญิงผู้เป็นใหญ่หรือมีอิทธิพลในที่นั้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) แสดงให้เห็นว่าผู้สัมภาษณ์มีสมมติฐานว่าผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้มีอิทธิพลมากในวงการบันเทิง คำถามของผู้สัมภาษณ์ส่งผลให้ผู้ให้สัมภาษณ์สูญเสียหน้าด้านบวกเพราะอาจถูกมองในทางที่ไม่ดีจากผู้ร่วมวงการอาชีพเดียวกัน ในผลัดที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์จึงทำการรักษาตนเองด้วยการใช้กลวิธีเลี่ยงการตอบคำถามว่า “อยู่มานาน” จึงรู้และเห็นเรื่องราวต่างๆ ในวงอาชีพที่ทำแทนการยอมรับว่าเป็นเจ้าแม่วงการบันเทิง

7. การกล่าวอ้างถึงบุคคลอื่น

การกล่าวอ้างถึงบุคคลอื่นที่ไม่ได้อยู่ในการสัมภาษณ์ อาจจะเป็นการอ้างถึงชื่อ คำพูด ความคิดเห็นหรือการกระทำของบุคคลนั้นๆ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนให้ตนเอง ยกตัวอย่างเช่น

- ถาม พุดถึงตักแล้วเนี่ยจะกลายเป็น...ถ้าภาษาละครนะจะกลายเป็นคุณนายที่ 6 ถูกมั๊ยครับ
- ตอบ ก็ประมาณนั้น เขาบอกว่าเขาเกลียดนะ เกลียดผู้ชายมีประวัติเยอะ
- ถาม เขาพูดหรือ
- ตอบ (หัวเราะ และพยักหน้า)
- ถาม เขาพูดยังงี้เลยหรือครับ แต่เผอิญว่าคุณบุญชัยประวัติ้น้อยมากนี่ครับ 1 2 3 4 5
- ตอบ ก็น้อยกว่าอลิซาเบธ เทเลอร์ (หัวเราะ)

(สัมภาษณ์ เจ้าสัวบุญชัย เบญจรงค์กุล วันที่ 11 พฤศจิกายน 2555)

จากตัวอย่าง ผู้ให้สัมภาษณ์กระทำการรักษาหน้าตนเองด้วยการใช้กลวิธีการกล่าวอ้างถึงบุคคลอื่นเพื่อให้ผู้สัมภาษณ์เห็นว่ากระทำที่ผู้สัมภาษณ์กล่าวนั้นมีบุคคลอื่นกระทำมาก่อนและตัวผู้ให้สัมภาษณ์เองกระทำน้อยกว่าบุคคลที่กล่าวอ้างถึง

8. การไม่ตอบคำถาม

เป็นการปฏิเสธที่จะตอบคำถามของผู้สัมภาษณ์เนื่องจากหากผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามไปอาจส่งผลให้ผู้ให้สัมภาษณ์เสียหน้า รวมไปถึงเกิดผลเสียอื่นๆ ตามมา กลวิธีนี้มักปรากฏคำกริยา “ไม่” “ไม่ตอบ” “ไม่บอก” ยกตัวอย่างเช่น

- ถาม แล้วมันก็เวิร์คจริงๆ ด้วย กำไรประมาณกี่เปอร์เซ็นต์
- ตอบ เอ๊ย อันนี้ไม่บอกเว้ย
- ถาม ใ้ เป็นความลับอีกแล้ว

(สัมภาษณ์ สุจินดา เติตชัย. 15 มกราคม 2555)

จากตัวอย่าง ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นนายกสมาคมผู้ประกอบการรถยนต์โดยสารและเป็นเจ้าของบริษัทเชิดชัยทัวร์ซึ่งมีอยู่ต่อรถทัวร์เป็นของตนเอง คำถามของผู้สัมภาษณ์เป็นการคุกคามหน้าด่านลบเพราะการถามถึงสถานะทางการเงินเป็นเรื่องส่วนบุคคลที่ไม่ควรเปิดเผยต่อสาธารณะ ผู้ให้สัมภาษณ์จึงตอบคำถามโดยการรักษาหน้าของตนเองด้วยกลวิธีการปฏิเสธที่จะตอบคำถามด้วยคำว่า “ไม่บอก”

9. การหัวเราะ

เป็นการเลี่ยงที่จะไม่ตอบคำถามของผู้ให้สัมภาษณ์ เพราะการพูดกลับหรือตอบคำถามกลับไปอาจส่งผลให้เรื่องที่ตอบเป็นการกระทำที่คุกคามหน้าของผู้ให้สัมภาษณ์เอง ยกตัวอย่างเช่น

ถาม ผมว่าอ่างนี้รีดำน่าจะคุ้มเพราะว่าปกติเวลาเราเห็นในโฆษณา ไซมัย รีดำจะชอบอาบ แล้วยิ่งดูเขา เขาจริงๆ รีดำชอบยี่ห้อนี้ที่สุดเลยคะ คือโฆษณาที่รีดำเลือกมันจะออกสวยงามๆ หรือเปล่า

ตอบ (หัวเราะ)

(สัมภาษณ์ ศรีรिता เจนเช่น วันที่ 20 พฤษภาคม 2555)

จากตัวอย่าง ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นนักแสดงที่มักจะมีผลงานโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ครีมอาบน้ำ ผู้สัมภาษณ์จึงถามเหตุผลของการรับงานโฆษณาด้วยข้อความ “...คือโฆษณาที่รีดำเลือกมันจะออกสวยงามๆ หรือเปล่า” ผู้ให้สัมภาษณ์จึงใช้กลวิธีการหัวเราะเพื่อเลี่ยงที่จะไม่ต้องตอบคำถามของผู้สัมภาษณ์เพราะหากตอบคำถามอาจจะส่งผลกระทบต่อผู้เกี่ยวข้องในงานโฆษณาและรวมถึงผลกระทบต่อตนเองได้

10. การถ่อมตนเอง

การถ่อมตนจัดเป็นหลักการความสุภาพหลักการหนึ่งตามแนวคิดของ Leech ที่ใช้ในการรักษาหน้าตนเอง กล่าวคือ การถ่อมตนจะไม่ทำให้ผู้พูดถูกมองว่าเป็นคนโอ้อวดในสายตาของผู้ฟัง และเป็นการป้องกันเพื่อไม่ให้ถูกตำหนิหรือกล่าวโทษจากผู้อื่นได้ (ทรงธรรม อินทจักร, 2550) ยกตัวอย่างเช่น

ถาม คนอย่างคุณมีสิทธิ์เลือกด้วยไม่ออกรายการทอล์คโชว์

ตอบ อาจจะกลัวมากกว่า ตัวผมเองเนี่ยมีสองอย่าง อย่างที่หนึ่งผมคิดว่าผมชอบรายการนี้มากเพราะว่าอยากจะมา ขอทั้งสองนะครับ

ถาม คือ

ตอบ ผมไม่คิดว่าผมจะได้มา เพราะผมคงดังไม่พอที่จะมารายการนี้

(สัมภาษณ์ กรรพ จันท์เจริญ (โจ๊ก ไซคูล) วันที่ 29 มกราคม 2555)

นววรร พันธุเมธา (2551) กล่าวถึงประโยคแสดงเจตนาซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ประโยคแจ้งให้ทราบ ประโยคถามให้ตอบ และประโยคบอกให้ทำว่าผู้พูดอาจใช้ประโยคชนิดหนึ่งแสดงเจตนาอีกอย่างหนึ่งไม่ตรงกับชนิดของประโยคก็ได้ จากตัวอย่าง คำถาม มีลักษณะของการคุกคามหน้าด้านบวก กล่าวคือ ผู้สัมภาษณ์ใช้รูปประโยคบอกเล่าเพื่อแสดงเจตนาตำหนิ คือ “คุณอย่างคุณมีสิทธิ์เลือกด้วยไม่ออกรายการทอล์คโชว์” เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่เคยปรากฏกายในรายการสัมภาษณ์ที่ไหนมาก่อน เนื้อความของประโยคมีเจตนาตำหนิเพราะเป็นการกล่าวถึงการกระทำในอดีตของผู้ฟัง ผู้ให้สัมภาษณ์จึงได้กระทำการรักษาหน้าตนเองด้วยการใช้กลวิธีถ่อมตนเองเพื่อรักษาหน้าด้วยวลี “อาจจะกลัวมากกว่า” และ “ผมไม่คิดว่าผมจะได้มา เพราะผมคงดั่งไม่พอที่จะมารายการนี้” เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์มีความกลัวมากกว่าความกล้าหรือความต้องการที่จะออกรายการ รวมไปถึงตนเองไม่ได้เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงมากพอสำหรับรายการนี้ การใช้กลวิธีถ่อมตนเองนอกจากจะเป็นการกระทำเพื่อรักษาหน้าตนเองจากการถูกตำหนิว่าเป็นผู้โอ้อวดตนแล้วกลวิธีนี้ยังเป็นกลวิธีที่ช่วยให้น้ำนวลและสร้างภาพลักษณ์ที่น่าประทับใจต่อผู้ชมรายการ

11. การพูดตลก

เป็นการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อทำให้เกิดอารมณ์ขันในการสัมภาษณ์ การพูดตลกจัดเป็นกลวิธีหนึ่งซึ่งช่วยลดความตึงเครียดในการให้สัมภาษณ์ได้ ยกตัวอย่างเช่น

ถาม	ถ้าในจันดาราถูหลังคุณบุญเลื่อง ถ้าเป็นก๊อบก๊อบเนี่ย จะถูส่วนไหน
ตอบ	<u>คุณบุญเลื่องน้ำแข็งก้อนเล็กโซ่มัยครีบ แต่ถ้าก๊อบก๊อบเนี่ย ผมจะจัด เออ ไปซื้อน้ำแข็งถุงใหญ่เลย 7 บาท โปะทั้งถุงเลย</u>

(สัมภาษณ์ นักแสดงจากภาพยนตร์จันดารา. 9 กันยายน 2555)

จากตัวอย่างคำถามของผู้สัมภาษณ์มีลักษณะของการคุกคามหน้าด้านบวก เนื่องจากเป็นการพูดถึงเรื่องที่ไม่เหมาะสมในที่สาธารณะและพาดพิงไปยังบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มสนทนา ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามด้วยกลวิธีการพูดตลกเพื่อเลี่ยงการตอบคำถามในประเด็นที่ผู้สัมภาษณ์ถาม

12. การใช้อุปมาอุปไมย

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2549) ให้นิยามของคำว่า อุปมาอุปไมย (Metaphor) ว่าหมายถึง การที่ผู้พูดใช้ถ้อยคำแสดงการเปรียบเทียบของสองสิ่ง สิ่งหนึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบอีกสิ่งหนึ่งเป็นแบบเปรียบเทียบและทั้งสองต้องเป็นสมาชิกจากต่างกลุ่มกัน จากทฤษฎีวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยพบการใช้อุปมาอุปไมยเพื่อเป็นกลวิธีหนึ่งในการตอบคำถามเพื่อรักษาหน้า ยกตัวอย่างเช่น

ถาม แล้วระหว่างที่เราเดินอยู่เนี่ย ต้องรีบไปทำธุระหรืออะไรก็ตาม แล้วระหว่างที่คนยังจับไม่ได้ว่าเป็นแก๊ว เรามีเวลามองผู้หญิงหรือ

ตอบ มีครับ มี

ถาม ของแบบนี้เราไว้มั้ย

ตอบ อ่า ก็ผมว่ามันเป็นสวิตซ์ที่เปิดปิดได้อะครับ

(สัมภาษณ์ จิรายุ ละอองมณี. 5 สิงหาคม 2555)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546) ให้ความหมายของคำว่า สวิตซ์ ไว้ว่าเป็นค่านาม หมายถึง อุปกรณ์ไฟฟ้าชนิดหนึ่งใช้สำหรับเปิดเปิดหรือเปลี่ยนวงจรไฟฟ้าจากตัวอย่าง คำถามมีลักษณะของการคุกคามหน้าด้านลบ กล่าวคือ การให้พูดเรื่องพฤติกรรมของตนเองต่อที่สาธารณะถือเป็นการกระทำที่ล่วงล้ำความเป็นส่วนตัว และก้าวก่ายสิทธิของผู้ให้สัมภาษณ์ อีกทั้งก่อให้เกิดความรู้สึกอึดอัดใจต่อการตอบคำถามในประเด็นที่อาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์จึงกระทำการตอบคำถามด้วยการใช้อุปลักษณะซึ่งทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ต้องอธิบายรายละเอียดหรือพูดถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างตรงๆ ในบทสัมภาษณ์นี้คือเปรียบเทียบเรื่องการมองผู้หญิงของตัวผู้ให้สัมภาษณ์กับสวิตซ์ไฟเพื่อให้ผู้สัมภาษณ์และผู้ชมรายการเข้าใจในสิ่งที่ตนเองบอกและเห็นภาพได้ชัดเจน

13. กลวิธีการต่อว่ากลับ

การต่อว่ากลับคือการที่ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ถ้อยคำที่แสดงความรู้สึกในเชิงลบต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ทำให้ตัวผู้ให้สัมภาษณ์เองเสียหน้าหรือเสียภาพลักษณ์ ทั้งนี้หากผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีนี้จะเป็นการกระทำที่คุกคามหน้าผู้ให้สัมภาษณ์เองได้ ยกตัวอย่างเช่น

ถาม บางคนพูดว่า คุณบุญชัยนะหรือ ไม่มีหัวใจ รักใครไม่เป็น คุณจะตอบว่า

ตอบ คุณคนนั้นนะ ใจร้ายมากนะ ผมเป็นคนมี compression ให้กับมนุษย์ทุกคน
ผมคิดว่าเขาควรจะฝึกแบบผมบ้าง อย่าเที่ยวไปมองคนแล้วก็วิจารณ์เขา ชีวิตผม
จะเจอคนแบบนี้เยอะมากและผมคิดว่าสังคม โลก ที่มีปัญหาเพราะว่าคนมองคน
หรืออ่านข่าวเกี่ยวกับคนๆ หนึ่ง แล้วก็ไปตีกรอบให้เขา แล้วถ้าบังเอิญคนๆ นั้นเนี่ย
มีอิทธิพลต่อสื่อ มีอิทธิพลต่อสังคม อีกคนหนึ่งก็จะกลายเป็นคนที่มีคามทุกข์
เพราะว่าคน ๆ นั้นละ เหมือนคนที่วิจารณ์ผม...

(สัมภาษณ์ เจ้าตัวบุญชัย เบญจรงค์กุล วันที่ 11 พฤศจิกายน 2555)

จากตัวอย่าง ผู้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีความสุภาพตรงประเด็นแบบตลกแต่งคำพูดด้วยคำว่า “บางคน” เพื่อแสดงให้เห็นว่าคำถามไม่ได้มาจากการตั้งสมมติฐานของผู้สัมภาษณ์แต่เป็นคำถามที่มาจากบุคคลอื่น สมมติฐานของคำถามที่กล่าวว่าผู้ให้สัมภาษณ์ “ไม่มีหัวใจ รักใครไม่เป็น” ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์สูญเสียหน้าด้านลบของตัวเองเองเป็นผู้มีชื่อเสียงในวงการธุรกิจและกำลังจะเข้าพิธีหมั้นกับนักแสดงสาวผู้หนึ่ง ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีการต่อว่ากลับเพื่อกระทำการรักษาหน้าด้านลบของตัวเอง และยังเป็นการต่อว่าไปถึงบุคคลที่แสดงความคิดเห็นเชิงลบต่อตัวผู้ให้สัมภาษณ์ กลวิธีการต่อว่ากลับแม้ว่าจะส่งผลให้เป็นการคุกคามหน้าตนเองของผู้ให้สัมภาษณ์แต่เป็นการกระทำเพื่อปกป้องหน้าของผู้ให้สัมภาษณ์จากการถูกคุกคามจากผู้อื่นเพราะประเด็นที่ถูกถามหรือถูกกล่าวถึงเป็นประเด็นที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญมากกว่าเนื่องจากไม่ยอมให้ตนเองเสียภาพลักษณ์ในสายตาของผู้ที่กำลังจะเข้าพิธีหมั้นด้วย

14. การตอบรับคำชม

การใช้รูปภาษาเพื่อกล่าวถ้อยคำแสดงการขอบคุณเมื่อผู้พูดกล่าวถ้อยคำที่แสดงความชื่นชมหรือชื่นชอบในคุณสมบัติที่ผู้ฟังมี แนวคิดเรื่องหน้าของ Brown and Levinson ได้กล่าวถึงการชมว่าเป็นการกระทำที่คุกคามหน้าด้านลบของผู้ฟัง กล่าวคือ เมื่อผู้พูดใช้ถ้อยคำที่แสดงการชมต่อผู้ฟัง การกระทำนั้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดมีความต้องการบางสิ่งบางอย่างที่เป็นคุณสมบัติที่น่าชื่นชมของผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังอาจต้องกระทำการใดสิ่งหนึ่งเพื่อปกป้องสิ่งนั้นหรือคุณสมบัตินั้นที่ผู้พูดต้องการ (กฤษฎาวรรณ หงส์ดารมภ์ และธีรณัฐ ไชคสุวณิช, 2551)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบการกล่าวชมของผู้สัมภาษณ์ และผู้ให้สัมภาษณ์ได้กระทำการตอบรับคำชม ยกตัวอย่างเช่น

ถาม ที่น่าสนใจมากของคุณหญิงสุดาวรัตน์คือสวยแต่เจ็บ อะ สวยเนี่ย ผมเห็นแล้ว

ตอบ แหม ต้องขอบคุณนะคะว่าสวยเห็นแล้ว ดูเหมือนจะนาน ฮ่าฮ่าฮ่า

(สัมภาษณ์ คุณหญิงสุดาวรัตน์ เกษราพันธ์, 3 มิถุนายน 2555)

จากตัวอย่าง ผู้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีความสุภาพแบบตรงประเด็นด้วยรูปประโยคบอกเล่า คำถามมีลักษณะของการคุกคามหน้าด้านลบของผู้ให้สัมภาษณ์ตรงตามแนวคิดเรื่องหน้าของ Brown and Levinson ที่กล่าวว่า การชมเป็นการกระทำที่คุกคามหน้าด้านลบของผู้ฟัง ลักษณะประโยคในผลัดที่ 1 เป็นการกล่าวชมเพื่อต้องการนำเข้าสู่ประเด็นคำถามถัดไปตามที่ผู้สัมภาษณ์ได้วางไว้ ไม่ได้เป็นไปเพื่อต้องการบางสิ่งบางอย่างจากคุณสมบัติของซึ่งในสังคมไทยไม่ถือว่าการ

คุกคามหน้าด้านลบ เมื่อผู้ให้สัมภาษณ์ได้รับคำชมจากผู้สัมภาษณ์จึงได้กล่าวถ้อยคำเพื่อตอบรับคำชมว่า “ต้องขอบคุณนะคะว่าสวยเห็นแล้ว”

15. การประทัดประชัน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546) ให้ความหมายของคำว่าประทัดประชันว่าเป็นคำกริยา หมายถึง พุดหรือทำเป็นเชิงกระทบกระทั่งแตกดัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกลวิธีการตอบคำถาม ผู้วิจัยพบกลวิธีการตอบคำถามด้วยการประทัดประชัน ยกตัวอย่างเช่น

ถาม คุณเป็นคนที่อยู่คนเดียวไม่ได้ นั่นคือเหตุผลที่คุณ
ตอบ นี่น่าจะเป็นซิกมันด์ ฟรอยด์

(สัมภาษณ์ บุญชัย เบญจรงค์กุล. 11 พฤศจิกายน 2555)

จากตัวอย่าง ผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลวิธีการประทัดประชันผู้สัมภาษณ์เนื่องจากถูกคุกคามหน้าด้านบวกของ กล่าวคือ ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้ที่กำลังจะเข้าพิธีหมั้นกับนักแสดงสาวและในอดีตผู้ให้สัมภาษณ์เคยผ่านการมีชีวิตครอบครัวมาแล้วหลายครั้ง คำถามของผู้สัมภาษณ์ ทำให้ตีความได้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติไม่น่าชื่นชมซึ่งทำให้เสียภาพลักษณ์ด้านบวกโดยเฉพาะเสียภาพลักษณ์ต่อผู้ที่ตนเองกำลังจะเข้าพิธีหมั้น ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวประทัดประชัน ผู้สัมภาษณ์ว่า “น่าจะเป็นซิกมันด์ ฟรอยด์” เพราะวิเคราะห์ว่าตัวผู้ให้สัมภาษณ์เป็นบุคคลเช่นไรเหมือน “ซิกมันด์ ฟรอยด์” บุคคลผู้เป็นประสาทแพทย์ และได้รับฉายาว่าเป็นบิดาแห่งจิตวิเคราะห์ (สารานุกรมเสรี, 2557) ผู้ให้สัมภาษณ์ทำการประทัดประชันเพราะต้องการพุดกระทบถึงการใช้กลวิธีการประทัดประชันนอกจากจะเป็นกลวิธีการตอบคำถามเพื่อรักษาหน้าแล้วในขณะเดียวกันยังส่งผลให้ผู้ให้สัมภาษณ์กระทำการคุกคามหน้าตนเองอีกด้วย

สรุป

กลวิธีการตอบคำถามเพื่อรักษาหน้าในรายการวู้ดดีเกิดมาคุยแสดงให้เห็นกลวิธีการรักษาหน้าของบุคคลสาธารณะว่า “หน้า” เป็นความต้องการพื้นฐานที่บุคคลต้องการได้รับและไม่ยอมให้เสียไป ในขณะที่เกิดการกระทำที่คุกคามหน้าจากผู้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์จะกระทำการรักษาหน้าตนเอง กลวิธีการตอบคำถามเพื่อรักษาหน้าเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยมี 15 กลวิธี ดังนี้ 1. กลวิธีการปฏิเสธสมมติฐาน 2. กลวิธีการยอมรับสมมติฐาน 3. กลวิธีการพุดคลุมเครือ 4. กลวิธีการกลบเกลื่อน 5. กลวิธีการถามคำถามกลับ 6. กลวิธีการเลี่ยงการตอบคำถาม 7. กลวิธีการกล่าวอ้างบุคคลอื่น 8. กลวิธีการไม่ตอบคำถาม 9. กลวิธีการหัวเราะ 10. กลวิธีการ

ถ่อมตนเอง 11. กลวิธีการพูดตลก 12. กลวิธีการใช้อุปุปลักษณ์ 13. กลวิธีการ ต่อว่ากลับ 14. กลวิธีการตอบรับคำชม และ 15. กลวิธีการประชดประชัน กลวิธีทั้ง 15 กลวิธีนี้แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้ให้สัมภาษณ์เป็นบุคคลสาธารณะหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงการตกอยู่ในสภาวะที่เสี่ยงต่อการเสียหายน่าจะเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของตนเองอย่างยิ่งเนื่องจากการสนทนาผ่านทางโทรทัศน์เป็นการสื่อสารที่สาธารณชนได้รับทราบด้วยลักษณะของคำตอบของบุคคลเหล่านี้ ในขณะที่เดียวกันบุคคลสาธารณะเหล่านั้นก็ต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับ ซึ่งชอบของผู้ชมรายการ และไม่ต้องการถูกรบกวหรือลิดรอนสิทธิ

นอกจากนี้บริบทของการสัมภาษณ์ที่เกิดขึ้นในรายการวู้ดดีเกิดมาคุยแสดงให้เห็นรูปแบบที่แตกต่างของรายการสัมภาษณ์ในอดีตกับรายการสัมภาษณ์ในปัจจุบัน กล่าวคือ รายการสัมภาษณ์ในอดีตจะมีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ คำถาม – ตอบจะเป็นไปในลักษณะของการบอกเล่าเรื่องราวของผู้ให้สัมภาษณ์ เช่น เรื่องราวชีวิตในอดีตสิ่งที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน การวางแผนชีวิตในอนาคต และการถามเพื่อให้เสนอแนวคิด มุมมองที่เป็นประโยชน์ ความรู้ หรือสาระดี ๆ ให้ผู้ชมรายการได้นำไปประยุกต์ใช้ ในขณะที่รายการวู้ดดีเกิดมาคุยบทบาทหน้าที่ของคำถาม – ตอบไม่ได้ถูกกำหนดมาเพื่อนำเสนอคำตอบ หรือนำเสนอเรื่องราวที่เป็นข้อเท็จจริงแต่เป็นการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้เกิดขึ้นแก่ผู้ให้สัมภาษณ์จึงพบว่าบางเทปของรายการมีความเป็นโฆษณาและการประชาสัมพันธ์สินค้าอยู่ใน การถาม – ตอบ จากรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปของรายการวู้ดดีเกิดมาคุยตรงจุดนี้อาจนำไปสู่ความนิยมของรายการที่ลดลงได้ในอนาคต กล่าวคือ เมื่อผู้ชมรายการเลือกรับชมรายการเพราะต้องการรับทราบข่าวสาร ข้อมูล และติดตามผลงานของศิลปินที่ตนเองชื่นชอบแต่เมื่อรายการไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้และทำให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกว่า การถาม – ตอบไม่ได้เป็นไปเพื่อค้นหาความจริง หรือนำเสนอสิ่งที่อยากรู้แต่เป็นการประกอบสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้แก่ผู้ให้สัมภาษณ์โดยอาศัยการถาม – ตอบในรูปแบบต่าง ๆ เป็นเครื่องมือ

บทความนี้เป็นการศึกษาวิธีการรักษาหน้าในการตอบคำถามจากรายการวู้ดดี เกิดมาคุยซึ่งยังมีประเด็นอื่นที่น่าสนใจศึกษา เช่น กลวิธีการรักษาหน้าในการตอบคำถามโดย การเก็บข้อมูลจากภาษาจริงที่ใช้ในชีวิตประจำวันแยกตามปัจจัยสังคมเพื่อให้เห็นว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และเข้าใจถึงวัฒนธรรมในการตอบคำถามเพื่อรักษาหน้าของคนไทยในปัจจุบัน การสร้างวาทกรรมของรายการสัมภาษณ์ในแต่ละยุคสมัยเพื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบรายการสัมภาษณ์ และการครอบงำความคิดของผู้ชมรายการ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎดาวรรณ หงส์ลดาอมร และธีรนุช โชคสุวณิช. (2551). *วจนปฏิบัติศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2549). *มองคัทลียาจะจำจากมุมมองนักภาษา : เนื้อหาและกลวิธี*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงธรรม อินทจักร. (2550). *แนวคิดพื้นฐานด้านวจนปฏิบัติศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นงวรรณ พันธเมธา. (2551). *ไวยากรณ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มดิชน. (2547). *พจนานุกรม ฉบับมดิชน*. กรุงเทพฯ: บริษัท พิชเชนส์ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- สารานุกรมเสรี วิกิพีเดีย. (8 ธันวาคม 2555). *ผู้ดีเกิดมาคุย*. จาก <http://th.wikipedia.org/wiki>.
- สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัดณ์. (2553). กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบคำถามของดารานักแสดงไทยในการสัมภาษณ์สื่อมวลชน. *วรรณวิทัศน์*. ปีที่ 10: 54 – 93.
- สุจริตลักษณ์ ดีผดุง. (2549). *วจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น*. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท. มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม.
- สุนันทา คงประโคน. (2544). *กลวิธีการกลบเกลื่อนในการสนทนาเรื่องเพศของคนไทย*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Brown, Penelope & Levinson, Stephen. (1987). *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press.